

МІСЦЕ І РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ СЛУЖБИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ У ПРОЦЕСІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

PLACE AND ROLE OF THE NATIONAL HEALTH SERVICE OF UKRAINE IN THE HEALTH PROVISION PROCESS

Качур А.С., аспірантка кафедри цивільного та господарського права
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Права на охорону здоров'я та медичну допомогу закріплені Конституцією України, а також Цивільним Кодексом. Тим самим, наша держава на найвищому законодавчому рівні підтверджує, що кожен її громадянин, а також іноземці та особи без громадянства, які знаходяться на українській території на законодавчо визначених підставах, мають право на охорону їх здоров'я. У даній статті всебічно розглянуто функції та завдання Національної служби здоров'я України, також з вищезазначеного виділено її роль у комплексі з охороною здоров'я громадян. Актуальність статті зумовлюється тим, що аспект здоров'я та життя є одним з основоположних напрямів розвитку у країні. Саме це породжує необхідність забезпечення належного та відповідного адміністративно-правового регулювання у даній сфері. З огляду на це можна зробити дефініцію мети даної статті – визначити місце у ланці охороною здоров'я, яке посідає Національна служба здоров'я, адже це – центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра охороною здоров'я, котрий реалізує державну політику у сфері державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення. Під час формування інформаційної бази автором використовувалися загальнонаукові методи (аналізу та синтезу, порівняння, методи індукції та дедукції) і спеціально-юридичні методи (формально-юридичний, порівняльно-правовий). Результати дослідження містять в собі аналіз суспільних відносин, суб'єктом яких виступає досліджувана служба. Також визначено об'єкти правової охороною і складові заходів щодо забезпечення стабільності захисту здоров'я. У висновках наведено короткий огляд попередньо зазначеної інформації та підкреслено першочерговість здорового населення на шляху до якісного управління країною. Дана праця стане може зацікавити працівників медичної сфери, а також правників адміністративного права.

Ключові слова: адміністративне управління, захист здоров'я, медицина, послуги.

The rights to health care and medical care are enshrined in the Constitution of Ukraine, as well as the Civil Code. Thus, our state confirms at the highest legislative level that each of its citizens, as well as foreigners and stateless persons who are on Ukrainian territory on legally defined grounds, have the right to protect their health. In this article, the functions and tasks of the National Health Service of Ukraine are comprehensively considered, and its role in the complex of citizens' health care is highlighted from the above. The relevance of the article is determined by the fact that the aspect of health and life is one of the fundamental directions of development in the country. This is what creates the need to ensure proper and appropriate administrative and legal regulation in this area. In view of this, it is possible to determine the purpose of this article – to determine the place in the chain of health care that the National Health Service occupies, because it is a central body of executive power, the activities of which are directed and coordinated by the Cabinet of Ministers of Ukraine through the Minister of Health, which implements state policy in the field of state financial guarantees of medical care for the population. During the formation of the information base, the author used general scientific methods (analysis and synthesis, comparison, methods of induction and deduction) and special legal methods (formal-legal, comparative-legal). The results of the research include an analysis of social relations, the subject of which is the researched service. Objects of legal protection and components of measures to ensure the stability of health protection are also defined. The conclusions provide a brief overview of the previously mentioned information and emphasize the priority of a healthy population on the way to quality governance of the country. This work may be of interest to workers in the medical field, as well as lawyers in administrative law.

Key words: administrative management, health protection, medicine, services.

Вступ. Добре відомо, що рівень забезпечення охороною здоров'я населення є тим індикатором, який свідчить про стан дотримання основоположних прав громадян та рівень успішності соціальної роботи держави та висоти її демократії.

Таким чином, будь-яка демократична країна визначає високу якість життя власного населення найвищим щаблем свого становлення, що невід'ємно пов'язано із ефективною моделлю охороною здоров'я кожного громадянина.

Тому, розвиток охороною здоров'я являє собою складову частину національного розвитку, у зв'язку з цим головні його цілі повинні співпадати з цілями, які необхідно досягти, щоб його стан відповідав задекларованим стандартам.

Прагнення України офіційно долучитися до європейської спільноти, на пряму вимагає від нашої держави запровадження ефективних та передових стандартів в управлінській сфері, включаючи охорону здоров'я населення, на основі досвіду розвинених країн.

Під час написання статті, автором використовувалися як і праці національних науковців, так і зарубіжні джерела, які індексуються у базах Scopus та Web of Science.

Результати та обговорення. Поняття «здоров'я людини» стосується у першу чергу фізичних та біологічних процесів, але також містить своє юридично закріплене визначення у нормативно правових актах національного та міжнародного законодавства.

Чинне національне законодавство під охороною здоров'я людини розглядає систему заходів, що здійснюються уповноваженими на те суб'єктами з метою збереження та відновлення фізіологічних і психологічних функцій, оптимальної працездатності та соціальної активності людини при максимальній біологічно можливій індивідуальній тривалості її життя [1].

Якщо більш детально розглядати інститут охороною здоров'я, то він передбачає собою визначене коло суспільних відносин, які регулюються встановленими чинними нормами права.

Мета і зміст таких відносин полягає в досягненні людиною найкращого для неї рівня фізичного і психічного здоров'я.

Суб'єктами такого роду відносин є як фізичні та юридичні особи, так як, окрім пацієнтів, у них беруть участь медичні працівники, заклади охороною здоров'я та органи публічної влади.

Досліджуючи адміністративну правосуб'єктність закладу охороною здоров'я в системі Національної служби здоров'я України, варто розглянути науковий підхід до сутності адміністративно-правової охороною здоров'я. Її визначають як діяльність уповноважених суб'єктів публічної адміністрації, спрямованої на попередження та профілактику порушень прав, свобод і законних інтересів суб'єктів права у сфері охороною здоров'я, а у разі виявлення їх порушення – на захист засобами адміністративного права

(адміністративно-правовими засобами) з подальшим при-тягненням винних осіб до адміністративної відповідальності [2].

Для досягнення відповідного позитивного ефекту щодо охорони здоров'я населення, використовуються не лише засоби і заходи організаційного, фінансового або кадрового характеру, а й правові. Тим самим забезпечується правова охорона здоров'я.

Здоров'я населення – це соціальний феномен, який характеризує рівень соціального прогресу розвитку держави й охороняється нею правовими та організаційно-правовими методами, в іншому разі провідна роль належить нормам адміністративного права [3].

Таким чином, весь процес, що стосується охорони здоров'я населення, передбачає собою взаємопов'язану дію загальнодержавних і громадських заходів, які націлені на зміцнення здоров'я людей та забезпечується органами публічної влади. При цьому залучаються норми приватного і публічного права, останні є визначальними і домінуючими як кількісно, так і якісно. Об'єктами правової охорони здоров'я можуть виступати:

– індивідуальне здоров'я окремої людини, яке виступає її природним благом. Воно характеризується хорошим фізичним і психічним станом особи, добрим самопочуттям, гарним настроєм. На охорону і зміцнення здоров'я людини спрямована діяльність усієї системи охорони здоров'я та медичних працівників, і така діяльність регулюється правовими нормами як публічного (конституційного, адміністративного, фінансового, кримінального та інших галузей права), так і приватного, зокрема цивільного, права [4].

Це говорить про багатогранність суспільних відносин, які виникають у сфері охорони здоров'я та при цьому можуть регулюватися різними видами правових норм, поєднуючи у собі публічний і приватний аспект. Як наприклад явище вірусу COVID-19, яке поєднало у собі зазначені категорії, значно вплинуло не лише на економічний аспект, а і на суспільний [5].

– громадське здоров'я, або здоров'я певної групи осіб. У науковій літературі і в законодавстві терміни «громадське здоров'я» та «здоров'я населення» часто вживаються як ідентичні. Термін «охорона громадського здоров'я» як юридична категорія характеризується такими ознаками: одна із внутрішніх функцій сучасної держави, частина її гуманітарної і соціальної політики; певний вид професійної діяльності спеціально підготовлених медичних працівників, для яких вона є основним видом діяльності; її метою є профілактика і лікування захворювань, зміцнення здоров'я людей; суб'єктами цього виду діяльності є окремі фізичні особи, яких медична діяльність супроводжує впродовж усього життя від народження і аж до смерті, медичні та фармацевтичні працівники, медичні заклади, а також органи публічної влади, які здійснюють керівництво цим процесом; в основі цих відносин є публічний інтерес (охорона саме громадського, а не індивідуального здоров'я), і вони регулюються нормами переважно публічного, зокрема, адміністративного права [4].

Тобто, основними завданнями Національної служби здоров'я України є:

– реалізація державної політики у сфері державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення за програмою державних гарантій медичного обслуговування населення (програма медичних гарантій);

– виконання функцій замовника медичних послуг та лікарських засобів за програмою медичних гарантій;

– внесення на розгляд Міністра охорони здоров'я пропозицій щодо забезпечення формування державної політики у сфері державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення [6].

У науковій практиці виокремлюють зовнішню та внутрішню організаційні складові в загальній структурі публічного адміністрування сферою охорони здоров'я.

Зовнішня – щодо комунікацій, які необхідно забезпечувати суб'єктам публічного адміністрування із структурами, котрі не входять до системи охорони здоров'я. Приміром, може йтися про Верховну Раду України, Президента України, Кабінет Міністрів України, міністерства та інші центральні органи виконавчої влади [7], органи та установи, підприємства фармацевтичного ринку [8] тощо. Попри наявну певного роду підпорядкованість Міністерства охорони здоров'я України низці із перерахованих публічних інституцій, йдеться про зовнішній компонент публічного адміністрування. Адже така діяльність все рівно спрямована на забезпечення публічно-правових завдань сфери охорони здоров'я.

Натомість внутрішня організаційна складова публічного адміністрування сферою охорони здоров'я полягає у використанні організаційних механізмів, спрямованих щодо підпорядкованих органів та структур охорони здоров'я [9].

Варто підкреслити той факт, що для належного функціонування та співпраці зовнішніх та внутрішніх організаційних складових публічного адміністрування сферою охорони здоров'я, важливу роль відіграє якісне та дієве законодавство, яке регулює дану сферу суспільних відносин.

Висновки. На протязі зародження та існування процесу надання медичних послуг, з розвитком суспільних правовідносин та державних інституцій, медична сфера із часом перетворилася в діяльність з охорони населення. Її на професійному рівні могли надавати значна кількість спеціалістів, а це, в свою чергу, вимагало не лише прийняття законодавства про охорону здоров'я, а й залучення держави до адміністрування даної сфери відносин.

Важливість охорони здоров'я для населення, піднесення її значення до рівня першочергових державних завдань і визначення її як внутрішньої функції сучасної держави, спонукали запровадити країні ефективне державне управління. І до нині відбувається процес формування та реалізації продуманої державної політики у сфері охорони здоров'я. Тим самим, розкриття ролі Національної служби здоров'я України, як системоутворюючого суб'єкта адміністративних правовідносин, дозволяє краще зрозуміти їх зміст та значення для правової системи загалом.

Часто, рівень здоров'я населення країни не завжди прямо залежать від ефективності діяльності органів управління у сфері охорони здоров'я, проте вони достатньо сильно можуть впливати на якість справ у досліджуваній сфері.

Охорона та зміцнення здоров'я громадян країни, збільшення тривалості їх життя й рухливої діяльності, підвищення якості медичної допомоги є першочерговими складовими державної соціальної політики, одними із найпріоритетніших завдань і внутрішніх функцій держави.

Тому, від успішності здійснюваних адміністративно-організаційних правовідносин у сфері охорони здоров'я, залежить якість наданих відповідних медичних послуг населенню, а також організаційні моменти, щодо швидкості та доступності їх надання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Основи законодавства України про охорону здоров'я. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 1993, № 4, ст.19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення: 18.07.2022).
2. Гресько В. І. Сутність та зміст адміністративно-правової охорони здоров'я в Україні. *Порівняльно-аналітичне право*. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib> (дата звернення: 14.08.2022).

3. Правотворова О. М. Адміністративно-правова охорона здоров'я: теоретичні аспекти. Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. *Науковий вісник публічного та приватного права*. Випуск 3, Том 1, 2019. // URL: http://nvppp.in.ua/vip/2019/3/tom_1/38.pdf (дата звернення: 14.08.2022).
4. Гладун З. Адміністративно-правове регулювання відносин у сфері охорони здоров'я за законодавством України. Питання конституційного права та адміністративного права. *Вісник Національної академії правових наук України* № 1 (76) 2014. URL: http://visnyk.kh.ua/web/uploads/pdf/ilovepdf_com-103-111.pdf (дата звернення: 11.08.2022).
5. Healthcare technologies in the age of coronavirus. URL: <https://www.epo.org/about-us/annual-reports-statis-tics/statistics/2020/healthcare-and-life-sciences.html>
6. Про утворення Національної служби здоров'я України. Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 № 1101. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1101-2017-%D0%BF/card2#Card> (дата звернення: 11.08.2022).
7. Про центральні органи виконавчої влади. Закон України від 17.03.2011 № 3166-VI. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 2011, № 38, ст.385. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17/card2#Card> (дата звернення: 05.08.2022).
8. Про лікарські засоби. Закон України від 04.04.1996 № 123/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 1996, № 22, ст. 86. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123/96-%D0%B2%D1%80/card2#Card> (дата звернення: 05.08.2022).
9. Логвиненко Б.О. Публічне адміністрування сферою охорони здоров'я в Україні: зовнішня та внутрішня організаційні складові. Теорія і практика: Монографія. Логвиненко Б.О. – Київ: «МП Леся», 2017. – 344 с. URL: http://rap-journal.in.ua/wp-content/uploads/2020/08/5_2017.pdf#page=233 (дата звернення: 05.08.2022).